

LUDAKOVA KUĆA

LUDAKOVA KUĆA

Voja Antonić

Copyright © Voja Antonić, 2022
Copyright © 2022. za ovo izdanje, Heliks

Izdavač
Heliks

Za izdavača
Brankica Stojanović

Urednik
Bojan Stojanović

Lektura
Vanja Radaković

Redaktura
Aleksandra Dragosavljević

Štampa
DMD štamparija, Beograd

Tipografija
Janson Text

Prvo izdanje

ISBN: 978-86-6024-082-0

Smederevo, 2022.

www.heliks.rs

LUDAKOVA KUĆA

1

Hteo bih da vam pokažem jednu staru crno-belu fotografiju. Svaki put kad je vidim, ona mi stvori osećaj da će se dogoditi nešto neobično, pa se onda setim da se to već dogodilo. Ne, sama fotografija nije neobična, naprotiv. Na njoj dve sasvim obične osobe poziraju pored male vatre na običnom proplanku sakrivenom u podnožju jedne obične planine. Ali priča koja stoji iza te slike nije nimalo obična.

Zovem se Bane, a puno ime Branko koristim samo kad popunjavam dokumenta. Ponekad ga je koristila i moja majka, ali uglavnom kad me je zbog nečega grdila. Otac je, kao tih i povučen čovek, svaki prekor radije prepuštao majci.

U to vreme sam živeo u gradiću Beli Bor ispod zapadnih obronaka Homoljskih planina. Beli Bor nije veliko mesto, mada je i tada imao svoju gimnaziju, pozorište, biblioteku i muzej. Pored grada protiče rečica Skrnava, preko koje su prelazila dva mosta. Stari, drveni, nije bio puno u upotrebi, pa smo se tu uglavnom skupljali mi, deca, i igrali se oko njega, a u toplim letnjim mesecima smo se tu kupali. Novi, gvozdeni most bio je dosta širi i služio je za saobraćaj do nekoliko sela i njiva na suprotnoj, levoj obali Skrnave.

Kuća u kojoj sam rođen nalazila se malo izvan centra grada i dalje od reke, na najboljem mestu za odrastanje. Nije bilo puno saobraćajne buke, a opet je sve bilo pri ruci. Nov i lepo asfaltiran put je vodio pored naše kuće samo ka selima Klasi-nje i Zabat pa se tamo završavao, tako da ste mogli da izbro-jite jedva desetak vozila da prođu u jednom danu. Kažu da je iz Klasiinja bio rodom neki važan političar i da sada njemu treba da zahvalimo za tako lep put.

Kao dete sam više voleo da šetam putem ka selima nego na drugu stranu, ka centru Belog Bora. U tim šetnjama sam naučio mnogo toga, ne samo o prirodi, koja je u podnožju planine valjda uvek nekako posebna, nego i o ljudima koji su tu živeli.

Kuće na tom putu su bile zanimljivije nego što možete da zamislite. Na fasadi su često imale ogromne inicijale doma-ćina kuće, izvedene reljefno, posebnim rasporedom cigala pri gradnji visokog dela zida. Tako su te isturene ili uvučene cigle, kao pikseli na gruboj kompjuterskoj grafici, činile tra-pava slova nepostojećeg ćiriličnog fonta. Na jednoj kući je, recimo, slovo „M“ bilo triput šire od slova „T“, a ako bi ume-sto inicijala stajalo puno ime domaćina, ono bi se obavezno završavalo tačkom, kao na kraju rečenice. Neke fasade su bile potpuno pokriveno keramičkim pločicama, pa su inicijali ili ime bili ispisani pločicama drugih boja. A najzanimljiviji su bili foto-portreti domaćina i domaćice, na dve veće kera-mičke ploče postavljene simetrično oko ulaza u kuću. Bile su to retuširane crno-bele slike sa malo ručno dodate žute boje po licu i sa neprirodno crvenim usnama.

Kasnije sam, dok sam šetao tim putem, postavio i svoju prvu teoriju o vezi između ograde i ljudi koji žive iza nje. Visoke i masivne ograde, sa šiljcima na vrhu, krile su ljude

koji su uglavnom umislili da pripadaju nekom višem i boljem svetu, te da ih je samo nepravda smestila među običan narod, a niske i retke drvene tarabe prosto su vas mamile da zavirite u živote onih koji niti imaju šta da kriju, niti to žele.

Ograda na našem dvorištu je bila na sredini između te dve krajnosti, pa mi je, pošto sam našu porodicu smatrao za prosečnu, služila za poređenje i procenu ostalih. Sastavljena od debelih i ravnih dasaka, sa ujednačenim proredom kroz koji sam jedva mogao da protrurim prst, bila je taman toliko visoka da ste na nju u prolazu mogli da oslonite podignute laktove i da se ispričate s mojom majkom Milicom, komunikativnom i religioznom ženom. Svima je govorila da ću studirati ekonomiju, pa ću se zaposliti na nekom važnom mestu u banci u kojoj je tada radila kao službenica. Tu želju joj nikada nisam ispunio.

Mada je moj otac Mirko bio sušta suprotnost majci, dobro su se slagali i razumeli. On je radio u prodavnici tehničke i hemijske robe u centru Belog Bora. Bio je rođeni skeptik, pomalo hladan i nezainteresovan za bilo šta što je moglo da ugrozi njegov sistem neverovanja u čuda koja su se događala na Homoljskim planinama. Tako je on uvek bio opozicija našim susedima, koji su tokom toplih večeri voleli da se skupljaju u nekom od dvorišta, često i u našem, pa da, uz obaveznu rakiju i meze, prepričavaju misteriozne događaje i anegdote koje dotiču onu stranu razuma. A takvog materijala za priču je u našem kraju bilo napretek.

Tada bi čika Rade obično donosio legendarnu Kazimirovićevu knjigu o tajanstvenim pojavama u našem narodu. Bilo je to originalno izdanje štampano pred sam početak Drugog svetskog rata, pa nikome nije dozvoljavao da dira knjigu, nego je on sam čitao delove i uvek ih prvi komentarisao. Da bi

bio siguran da mu niko neće preuzeti reč, nikad nije pravio pauzu između citata i svog tumačenja.

– Evo šta kaže Kazimirović o Rusalkama: „Za vreme transa one su kao mrtve. Ni najmanje ne reaguju na ubod igle. Naše rusalke svojim duhovnim očima, jer su telesne mrtvački zatvorene, vide ono što mi obični ne vidimo.“ Eto, a ti, Mirko, ne veruješ. Kažeš da nauka to ne priznaje, a Kazimirović je u stvari bio naučnik.

– Nije naučnik nego teolog.

– E jes', pa to ti je isto. A bio je i doktor, ej!

– Jeste, al' doktor prava.

– Ma jes', ti sve znaš, a mi ništa ne znamo. Nisi ti duhovna osoba, ti veruješ samo u ono što vidiš svojim očima. A pazi šta još kaže: „Tajanstveno padanje počinje strašnim krikom i padalice u tom trenutku padaju na ledinu potpuno obeznašnjeno. Prekidaju vezu sa ovim svetom i stupaju u kontakt sa drugim sferama i zagrobnim životom.“ Šta je to, ako nije providenje Božje?

– Ludilo, Rade, ludilo! Isto to rade i pacijenti po...

– Ma tebi je sve ludilo što nisi ti aminovo. A što ti misliš da su oni ljudi, a mi pametni? A? Šta misliš, da je istina samo to što ti vidiš? A šta će biti ako smo mi ljudi, a oni pametni? A?

Čika Rade je nastavio da čita, visoko podigavši ruku sa ispruženim kažiprstom, da bi naglasio da sad sledi nešto zanimljivo:

– Evo. ima i o tvojim ludacima: „Slušao sam da pojedini kaluđeri i danas čitaju ludacima iz ukoričenog Svetog Jevanđelja, pa ih zatim tom teškom knjigom udaraju po glavi, ako se ne bi umirili!“

Nisam samo ja voleo te njihove prepirke, volela su ih i druga deca iz komšiluka. Uvek bismo posedali po travi u

širem krugu i bili mirni kao bubice, da ne pokvarimo čaroliju trenutka. A posebno smo bili ponosni na činjenicu da se taj naučni fenomen odvija na planini koja je odmah pored nas. Doduše, taj običaj sa Rusalkama danas se skoro potpuno izgubio, ali izgleda da su one nekad pobuđivale veliku pažnju svojim padanjem u trans. Bilo je to svake godine na praznik Duhova, pedeset dana nakon Isusovog uskrснуća.

Moj najbolji drug Jan živeo je tačno preko puta naše kuće. Pošto je bio izuzetno vešt u penjanju po drveću, on je takve skupove pratio sa grane jednog od dva hrasta koji su krasili naše dvorište. Jan je bio dve godine mlađi od mene. Njegova godinu dana starija sestra Marija bila je tako nežna i suptilna da je nismo zvali ni Marija ni Mara, nego Maca.

Janov i Marijin otac, vredan i pošten čovek, poreklom je Slovak. Pravo ime mu je bilo Peter, ali su ga mnogi zvali Petar, a vršnjaci Pera. Porodica je živela tiho i skromno, što je stvaralo utisak njihove bliskosti i međusobnog poštovanja. Naivna iskrenost i urođeno poštenje bile su osobine koje sam voleo kod Jana. Bilo je još nečega posebnog u toj porodici, što nije lako objasniti. Recimo, ako bi Jan izneo neku igračku, ili bilo koju zanimljivu stvar, pa bi mu neko prišao sa surovom dečjom namerom da mu je otme, Jan bi mu je hladnokrvno davao pravo u ruku i time sprečavao dalji sukob. I skoro redovno bi to dobijao nazad, jer je svojom nesebičnom pojavom širio neku zaraznu dobrotu i velikodušnost.

Izgleda da svaki grad i svako selo imaju svoje strašno mesto i strašne priče o njemu. Kod nas se to mesto zvalo Ludakova Kuća, a nalazilo se na pustom proplanku iza šume, na oko dva kilometra od grada ka planinama, vijugavom stazom uzvodno između reke i guste šume. Tu je još davno živeo neki ludi Rus, koji je emigrirao odmah posle Drugog svetskog rata, jer je

morao da spasava život od Staljinovih čistki. Podigao je tu drvenu kućicu u kojoj je živeo sam, van civilizacije. Meštani su pričali da je u toj kućici mučio i ubijao ljude, a kasnije je umro tako što se udavio u sopstvenoj septičkoj jami. Nije nikakvo čudo što su ga smatrali ludakom.

Mnogi nisu verovali u te anegdote, ali smo ih mi deca pre-pričavali i često oduzimali i dodavali detalje, pa se legenda neprestano menjala. Ponekad je u priči postojao i đavo koji mu je dolazio u posetu, a sećam se i da su neki tvrdili da je đavo bio on sam. Pričalo se i da je imao specijalni sto na kome je mučio i ubijao ljude tako što im je u telo zabadao stotine igala kojima im je vadio krv.

Teško je bilo odvojiti istinu od izmišljotina o Ludakovoj Kući, ali je kuća zaista postojala. Mada su nam roditelji zabranjivali da idemo tamo, ponekad smo ipak odlazili. Devojčice nam se nisu pridruživale niti smo ih zvali, jer smo mi dečaci to doživljavali kao svoj ispit muškosti. Tamo smo jedan drugoga podsticali da uđe u kuću, ali se ne sećam da se neko usudio da to učini. Izgleda da nam je to začikavanje bilo jedini motiv da odemo na to zabranjeno mesto, jer pro-planak, sam po sebi, nije bio posebno zanimljiv.

*

U godini kojom je započeo novi vek i milenijum, krenuo sam u gimnaziju. Prvi dan u novoj školi zapamtio sam po strašnom nevremenu, koje je počelo čim sam se vratio kući. Nije veliko čudo što nas je početkom septembra zadesilo popodnevno nevreme koje je trajalo do duboko u noć, ali takav nalet vetra, kiše i grmljavine zaista je bio za pamćenje. Jedan grom, za koji

sam sutradan čuo da je udario iza šume, možda i kod same Ludakove Kuće, bio je tako jak da smo se svi u kući dobro prodrмали. Mama je vrisnula i nekoliko puta se prekrstila, a tata je opsovao iz sveg glasa i to je bio jedini put da sam ga čuo da psuje. Ja sam u trenutku praska prao zube i od straha sam progutao dobar zalogaj paste. Video sam svoju senku na zidu kad je sevnula munja, a onda je tišina potrajala nekoliko sekundi, pa nisam očekivao tako snažnu grmljavinu.

Iskoristio sam prvi vikend da odem tamo, ne bih li pro našao mesto pogođeno gromom. Čim sam izašao na ulicu, ugledao sam Jana kako se penje na svoje omiljeno drvo ispred kuće. Znao sam da ga ne treba dvaput zvati i uskoro smo bili na dugom vijugavom putu između šume s naše leve strane i rečice desno. Bilo je kasno popodne, sunce je prijatno grejalo, a zemlja je već bila suva.

Pošto je Jan bio prilično detinjast, uvek je bio pun pitanja, na koja sam obično imao odgovore. Ponekad sam ipak morao da improvizujem da bih nešto odgovorio, jer mi je prijala uloga starijeg i pametnijeg druga, pa nisam hteo da je kvarim priznanjem da nešto ne znam. Osim toga, hteo sam da njegova sestra Marija ima što bolje mišljenje o meni.

Ovoga puta je razgovor za mene tekao glatko, jer sam dobro znao odgovore na sve što ga je interesovalo.

– Bane, a zašto se naša reka zove Skrnava?

– Zato što je to ponornica, pa nema ušće. Izvor ima, a ušće nema. Razumeš?

– Aha. Teče, teče, pa se vrati nazad.

– Ne vraća se nazad nego ulazi pod zemlju. Sad je vidiš – sad je...

Iznenada se setio:

– Znam, ide pravo u pakao.

– Haha, ma kakav pakao, samo prolazi ispod zemlje pa opet negde izvire.

– Meni je moja baka rekla da ide u pakao. Pa i u paklu moraju da piju vodu, neće valjda da umru od žeđi.

Opet sam morao da se nasmejem, jer sam zamislio davno umrle ljude koji ponovo umiru, ovoga puta od žeđi.

– Zanimljiva je tvoja baba. Šta ti je još rekla?

– Ako nešto baciš u Skrnavu, voda to nosi u pakao, a đavo ti noću donese nazad i ostavi negde u sobi. Ko se probudi i vidi đavola, umire.

– Haha, i to mi se sviđa. Đavo – ekolog. Dobro, ako ljudi već ne paze šta bacaju u reke, nije loše da ih neko nauči pameti.

Skrnava je mala rečica koja ponekad, krajem leta, na nekim mestima može čak i da se pregazi do njiva na drugoj strani. Ovoga puta je palo toliko kiše i reka je tako porasla da se naša staza ponegde gubila pod vodom, zbog čega smo nekoliko puta morali da zađemo i u šumu, neprijatno mračnu čak i usred dana. Ipak smo posle pola sata prešli ta dva kilometra i stigli do kraja šume.

I ranije smo dolazili ovde, tako da smo znali šta nas čeka iza poslednjih stabala: goli proplanak, pomalo strm, koji bi možda mogao da bude lep kad ne bi bio bez trave i drveća, sa sivkastim kamenjem i zemljom iste boje. Jedine zelene detalje, ako biste zanemarili raskošnu šumu kraj koje smo upravo prošli, činili su pojas zelenila pored reke i dva stabla nedaleko od drvene kućice, prilično raspadnute. Ugaone grede su bile masivne i dobro očuvane pa se krov solidno držao, ali prozora i vrata nije bilo, kao ni nekih delova unutrašnjih zidova. Nameštaj je bio polomljen, kao da ga je neko namerno uništio. To je bila ta Ludakova Kuća, po kojoj je

predeo dobio ime. Nedaleko iza nje, ka reci, stajala su četiri uspravna, dobro ukopana stuba, koji su nekada bili ivične grede pomoćne kućice, verovatno šupe ili štale.

Ovoga puta sam zapazio još nešto neobično. Svako normalan bi, ako bi saziđao kuću na kosini na obali reke, okrenuo ulaz nadole ka reci, tim pre što je to ovde bila južna strana. Ali ova kuća je stajala nekako naopako, okrenuta leđima ka reci, a vratima ka uzbrdici i golom proplanku, kao da namerno hoće da gleda na ružniju stranu.

Zastali smo da se orijentišemo i da posle dužeg vremena još jednom osmotrimo proplanak. On je bio omeđen šumom iza naših leđa, zatim na levoj strani oštrim stenovitim vrhom od koga se teren lagano spuštao najpre do kućice, a onda i do reke, desno od nas. Pravo ispred nas, odmah iza proplanka, naglo su počinjali prvi obronci Homoljskih planina. Negde u tim brdima, iza vijugavog kanjona, krio se izvor Skrnave, o kome sam slušao, ali ga nikad nisam video.

Najlepši prizor pružala je litica kojom se kanjon završavao. Ličila je na zid koji je pritiskao proplanak s jedne strane, dok ga je šuma pritiskala s druge. Tu je reka veličanstveno silazila sa planine i ulazila u svoj mirniji tok, pa u velikom luku obilazila proplanak i kuću, a onda je bez žurbe nastavljala između šume i njiva, pre nego što će lagano proći ispod dva mosta kraj Belog Bora. Posle tridesetak kilometara ponovo je zalazila u kamenito tlo, na kome je neočekivano iščezla u utrobi Zemlje, pa je onda verovatno krčila put kroz mračne podzemne hodnike, da bi nekoliko kilometara odatle ponovo izvirala, kao preporođena. Pošto je to područje bilo slabo nastanjeno i bez prilaznih puteva, tada još nisam bio tamo da vidim gde Skrnava nestaje pod zemljom, ali sam to postavio sebi kao zadatak za dane koji dolaze.

Mada su šumu činila manje-više jednaka stabla, ta dva drveta pored kućice bila su sasvim drugačija. Jedno je bilo kao džin, sa pravim stablom i lepo oblikovanom simetričnom krošnjom, a drugo upola manje, sa kvrgavim granama koje su se ponegde spuštale skoro do zemlje. Mi deca smo ih zvali Lepo i Ružno drvo. Niko nije znao da kaže kojim vrstama drveće pripada, a meštani su pričali da ih je zasadio ludi Rus kad je napravio kućicu.

Pokušali smo da pronađemo pogledom mesto koje je udario grom, što nije bilo lako zbog šume, okolnih brda i uzbrdice, koji su nam zatvarali vidik. Samo su iza kućice, preko reke, mogla da se vide zelena polja, ali tamo ništa nije ukazivalo na udar groma.

– Jane, pogledaj koliko je ovo drvo. Šta misliš da se popneš i pogledaš okolo? Možda ćeš videti gde je udario grom.

– Na koje, lepo ili ružno?

– Na lepo, naravno. Pogledaj kako je visoko. Sa ovog malog ništa ne bi video.

Međutim, do njegovih grana je trebalo nekako stići. Pokušao je nekoliko puta, ali je stablo bilo tako glatko i visoko da ni uz moju pomoć nije mogao da dohvati prve grane. Posle nekoliko pokušaja smo odustali i zajedno se popeli na ružno drvo, što nije bio nikakav podvig.

Seli smo na dve debele grane i razgrnuli lišće, neke od grana ispred nas čak i pokidali, ali ništa neobično nismo videli okolo. Ipak su mesta na granama bila tako udobna, da smo uskoro zaboravili zašto smo došli, pa smo dugo ostali tu. U džepu sam pronašao kesicu bombona koje sam kupio pre nekoliko dana da poslužim drugove, kad sam krenuo na prvi čas u gimnaziji. Bile su to obične tvrde bombone, od kojih su mi u kesici ostale samo dve.

– Hoćeš li crvenu ili žutu? - pitao sam.

– Crvenu.

Dobro, ja sam kriv što sam pitao. Odabrao je moju omiljenu, sa malinom, pa je meni preostala samo ona kisela, sa limunom. Svejedno, u tom uzrastu ti ne treba mnogo za sreću. Dve bombone i drvo na koje lako možeš da se popneš, pronadeš udobnu granu i da mašeš nogama dok ti se voćni eliksir razlaže u ustima.

Jan nije skidao pogled sa lepog drveta.

– Ne može bez konopca. Poneću ga sledeći put i popeću se na najvišu granu. Na poslednju.

– Dobro, nije ni ovde loše, ima gde da se sedne kad se popneš. Odavde čak i ne izgleda tako ružno. Sa onog lepog ne bismo ništa videli, pogledaj samo kako mu je gusto lišće.

Reklo bi se da sam ga utešio. Napravio je umni izraz lica pre nego što je rekao:

– Znaš, Bane, otac mi stalno priča da su neke stvari spolja ružne, a iznutra lepe. I obrnuto. Naši Slovaci imaju izreku da nije važno kako cirkuska šatra izgleda spolja, nego kakav je program u njoj.

Janovi roditelji su bili preterano brižni, pa je i on svoje nevolje, u koje je često upadao, radije zadržavao za sebe.

– Loše ću se provesti ako mama čuje da sam bio ovde – rekao je preko bombone koja mu je zveckala o zube. – Svi kažu da je ova kućica ukleta i da joj ne prilazim blizu.

– Dobro, nećemo ulaziti unutra.

– Nećemo, nećemo – požurio je Jan da se složi.

– Tu je živeo taj ljudi Rus – rekoh. - Svima je pričao da je naučnik, a u stvari je na prevaru dovodio ljude u kuću i mučio ih, pa ih posle ubijao. Na kraju ga je snašlo to što je i

zaslužio. Upao je u septičku jamu i završio je tačno kako je i trebalo da završi. Udavio se u svojim govnama.

– Nije upao, sam je skočio.

– Ma jes', skočio. Nije skočio, slučajno je upao unutra.

– Ne, ne. Skočio dobrovoljno.

– Ma daj. Otkud ti ta ideja?

– Jednom je za Dan Svih Svetih kod nas bila puna kuća gostiju, pričali su o njemu. Rekli su da se ubio. Ja sam se pravio da spavam, sve sam čuo.

– Ne verujem. Niko nije toliko lud da sam skoči u govna.

– Jeste, jeste, to je pričao čika Dimitrije, njegov otac je tada radio u policiji. Dolazili su i iz Beograda. Dva dana su nešto gledali pa su rekli da se sam ubio.

– Jao, koja budala. Koja budala! Uh.

– A stvarno je mučio ljude, našli su neki sto na kome ih prvo veže, pa su bile kao neke šipke i kuke, pa kad stavi katanac, ne možeš ni da mrdneš, a on može da te muči kako hoće.

– Taj je bio potpuno lud.

– Aha, to su rekli i policajci. Posle je došlo nekoliko kamiona sa vojnicima, čuvali su stražu sa puškama dok su policajci odneli sto.

– Pa šta kažu, koga je Ludak ubio?

– Ne zna se. To je državna tajna.

Sad nam se kućica činila nekako još strašnijom. Iza kućice je, na putu ka reci, odmah iza stubova nekadašnje pomoćne kućice, bila oveća rupa, skoro potpuno zatrpana zemljom i kamenjem. Zaključili smo da je na tom mestu nekada bila septička jama.

Tišina je bila puna neugodnih slika, pa sam rešio da je prekinem:

– Otac mi je pričao da je neki njegov drug tu u kući jednom

давно našao pravi pravcati mikroskop. Sad možeš da nađeš samo razbijene flaše i neke glupe bele činije.

– Aha. A moj tata je jednom bio unutra pa se razboleo. Drugovi su ga odneli kući, celog dana je samo drhtao. Zamalo da umre, video je kako su anđeli došli kroz neki beli tunel da ga vode, ali je on uspeo da im pobjegne.

Znao sam za tu priču. Ipak sam sačekao da je dovrši, pa sam pomislio da je krajnje vreme da prekinemo s tom temom.

– Jesi li se uplašio kad je opalio onaj veliki grom?

– Uh! Još pitaš. Tako je puklo da sam ispao iz kreveta.

– Baš ispao? Na pod? Auh. A ja sam prao zube. Progutao sam pola paste sa četkice.

– A Tadija priča da nikad ne pere zube. Ne voli kad mu iz usta smrdi na pastu. Haha, kako je glup. Sto puta je lepši miris paste za zube nego njegov smrdljivi zadah.

Tadija je bio vođa lokalne bande, zapravo grupe sitnih lopova koji su mu povlašđivali i pomagali da se oseća kao glavni. Bio je najstariji od tri sina u porodici koja je živela od stočarstva, nedaleko iza starog drvenog mosta, na putu ka selu Crni Glog. Mada stasit i snažne građe, kod mene nije izazivao veliki strah jer se poznajemo od malih nogu i verujem da mi ne bi nudio. Ipak sam kraj njega osećao nelagodnost zbog nesrazmere između njegove velike snage i male pameti, tim pre što je ponekad umeo da bez ikakvog razloga vređa i ponižava sve oko sebe. Radio je to sa napola zatvorenim očima, kao da je želeo da samom sebi zamagli pogled na to što izgovara. Ili možda zato što je bio tako ograničen da nije umeo da gleda i da govori u isto vreme.

– Tadija nije dovoljno pametan ni za najobičnijeg mangupa – rekoh. – On je nula od čoveka. Ne zaslužuje ni da pričamo o njemu.

– Aha, baš je glup. A što onda pričamo?

– Haha, da. Evo, počeo je da pada mrak. Šta misliš da krenemo? Trebaće nam bar pola sata do kuće.

Jan se odmah složio i, u dva vešta majmunska skoka s grane na granu, našao se na zemlji. Ja sam, pre nego što sam polako sišao, bacio pogled preko ramena i ugledao neobičan prizor: nedaleko od ugla šume, na putu kojim smo došli, stajale su tri crne krave. Nikada niko nije dolazio ovde da napasa stoku, tim pre što trave skoro da nije ni bilo, a posebno nisam znao nikoga ko ima crnu kravu, još manje ko ih ima tri. Nigde čoveka okolo, samo tri krave koje kao da nešto čekaju.

– Kakve su ono krave? – pitao sam Jana.

– Koje krave?

– Pa one crne. Vidiš ih?

– Gde?

Verovatno sa te visine nije ni mogao da ih vidi. Ja sam sišao i žurno krenuo ka njima, ali sam uspeo da vidim samo poslednju koja je zamakla u šumu. Krave u šumi? To je još čudnije. Šta bi krave radile u šumi?

Kad smo stigli do tog mesta, pošao sam za kravama, ali one kao da su u zemlju propale, a u šumi je bilo tako hladno i mračno da me je bilo strah. Vratio sam se na čistinu i odmah krenuo stazom niz reku ka gradu.

– Šta si to video? – pitao je Jan žureći za mnom, vidno uplašen.

– Ništa.

– Nemoj da pričaš, Bane, lepo sam video kepeca. Imao je četiri noge kao pas i bradu kao jarac. Bio je odmah iza tebe i pobegao je iza drveta, možda ga zato nisi video.

Osetio sam kako mi od straha trnu leđa.

– Kakvog sad kepeca, Jane, šta pričaš?

– Bežimo odavde.

Ništa više nismo govorili, trebalo je čuvati dah za trčanje do kuće. Kad smo stigli, bilo je već potpuno mračno. Noge su nam bile mokre, pošto nismo smeli da zalazimo u mračnu šumu, pa smo na nekim mestima samo pretrčali preko plićaka.

Sledećih par dana smo Jan i ja proveli kod svojih kuća u krevetima, ležeći jaku groznicu, verovatno zbog prehlade. Nismo smeli da kažemo odraslima gde smo bili, a još manje šta smo tamo videli. Možda bismo i rekli, da nas od toga nisu odbijali stalni prekori roditelja:

– E, deco, deco. E, deco, deco.

*

Ubrzo sam na sve to zaboravio, tim pre što sam od roditelja dobio svoj prvi računar, pa sam bio zaokupljen otkrivanjem lepota digitalnog stvaralaštva. Osim toga, već tokom te jeseni sam imao kratkotrajnu romansu sa Janovom sestrom Marijom.

Obožavala je životinje, a i one nju. Sa kravama je imala poseban odnos, pa je bilo pravo uživanje gledati njihovo druženje. Jednom prilikom mi je pokazala kako može da učini da se krava potpuno umiri. Pošto su dosadne muve neprestano napadale krmeljive uglove kravinih očiju, ona joj je nežno zaštitila oči šakama skupljenim u polulopte. Krava se, kao hipnotisana, sa zahvalnošću umirila, a ja sam se čudio kako je uspela da zaustavi tako krupnu životinju da ne pravi ni najmanji pokret, čak ni repom. Uхватила me je za ruke i pokazala mi na koji način mogu da uradim isto to, stavivši moje

šake oko kravinih očiju, a svoje preko mojih. Naš položaj, u kome smo zajedno obuhvatali rukama kravlju njušku, bio je skoro nemoguć, pa je, da bi ga održala, morala dobro da me pritisne svojim telom i tek napupelim grudima. Tako su oči te srećne krave desetak sekundi bile zaštićene od muva, a onda je ponovo progledala i istog trenutka postala jedini svedok našeg prvog poljupca.

To je uskoro preraslo u naivan dečji odnos u kome je s jedne strane postojala moja preterana pažnja, povremeno zasmejavanje i česti komplimenti, a s druge njeno pokazivanje šta joj od svega što ja radim odgovara a šta ne, kako bih joj što bolje ugodio. Nisam se usuđivao da joj pokažem koliko su me ti trenuci, u kojima smo ostajali nasamo i uglavnom se ljubili, uzbuđivali. Zato sam se uvek izmicao, jer sam se plašio da će osetiti tu izdajničku neravninu u mojim pantalonama i da će izvesti zaključak, inače sasvim tačan, da je to zapravo sve što me kod nje interesuje.

Posle samo nekoliko nedelja smo prećutno prekinuli vezu, kao da smo zaboravili na nju. Tako lak prekid je pokazao da je moja prva ozbiljna ljubav zapravo bila sve drugo, samo ne ljubav.

Pune četiri godine, koliko smo od avanture kod Ludakove Kuće proveli kao prvi susedi, ni Jan ni ja nismo pokazivali želju da ponovo odemo tamo, čak smo izbegavali da se primaknemo toj temi u razgovoru. Jan je izrastao u visokog i naočitog mladića, a Marija je, bar fizički, postala prava lepota, pri čemu je sačuvala dobar deo svoje nežnosti i finoće, ali i površnosti. Zaposlila se u pozorištu kao krojačica, mada je volela da kaže da radi kao kostimografinja. Tu je započela vezu sa Stevanom, meni nepoznatim mladićem koji je nedavno došao sa sela da bi radio kao scenski radnik. Iako

smo davno pre toga prekinuli, ta njena veza s drugim muškarcem nije me usrećila, ali mi je bar pomogla da priznam sebi da nikada nisam bio ozbiljno zainteresovan za nju.

Moje društvo se brzo osipalo, što je valjda sudbina družina iz malih mesta, kao što je naš Beli Bor. Najbolji ljudi uglavnom nađu svoje mesto u velikim gradovima, a bezvredne ništarije, kao Tadija, ostanu gde su, jer znaju da tu već imaju osvojen prostor za svoje lopovluke i crnu berzu.

Ja sam krajem leta prešao u Beograd, gde sam prethodno položio prijemni ispit za studije na Arhitektonskom fakultetu. Na oproštajnom skupu u Madagaskaru, kafiću u centru grada, Marija me je setno gledala, kao da je htela da mi uputi neki znak, ili da vidi moju reakciju na rastanak. A možda mi se samo tako učinilo.